

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 569/2023-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Južná trieda 28, Košice, proti uzneseniu Mestského súdu Košice sp. zn. 25C/39/2021 z 3. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Mestského súdu Košice sp. zn. 25C/39/2021 z 3. októbra 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jej právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Mestského súdu Košice sp. zn. 25C/39/2021 z 3. októbra 2023 **zrušuje a vec vracia** Mestskému súdu Košice na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľke **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **530,86 eur**, ktorú **je povinný** Mestský súd Košice zaplatiť právnemu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový

protokol“) napadnutým uznesením mestského súdu. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením č. k. II. ÚS 569/2023-15 z 5. decembra 2023 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva, že sťažovateľka sa proti Slovenskej republike konajúcej prostredníctvom Národnej diaľničnej spoločnosti domáhala zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ], zapísanej na [REDAKOVANÉ], na parcele KN C č. 1723/12 s výmerou 820 m². Hodnota spoluvlastníckeho podielu sťažovateľky vo veľkosti 1/2 bola už pri podaní žaloby stanovená znaleckým posudkom na sumu 71 126,8 eur. Vzhľadom na to, že žalovaná počas súdneho konania uzatvorila so sťažovateľkou kúpnu zmluvu, ktorou odkúpila jej spoluvlastnícky podiel, ktorý bol predmetom žaloby, sťažovateľka vzala žalobu späť. Mestský súd uznesením z 12. októbra 2022 konanie zastavil a sťažovateľke nepriznal náhradu trov konania. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka odvolanie, na základe ktorého Krajský súd v Košiciach uznesením sp. zn. 2Co/51/2023 z 20. apríla 2023 zmenil uznesenie súdu prvej inštancie z 12. októbra 2022 tak, že priznal sťažovateľke proti žalovanej náhradu trov konania v plnom rozsahu. Mestský súd následne uznesením č. k. 25C/39/2021-317 zo 6. júla 2023 vydaným vyšším súdnym úradníkom priznal sťažovateľke náhradu trov konania vo výške 4 850,01 eur. Proti tomuto uzneseniu podala žalovaná sťažnosť, o ktorej rozhodol mestský súd napadnutým uznesením tak, že zmenil uznesenie č. k. 25C/39/2021-317 zo 6. júla 2023 tak, že zaviazal žalovanú zaplatiť sťažovateľke trovy konania vo výške 833,32 eur na účet jej právneho zástupcu v lehote 3 dní od právoplatnosti uznesenia. Mestský súd konštatoval, že pri určení hodnoty sporu je nevyhnutné vychádzať z neoceniteľného predmetu plnenia v súlade s § 11 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom do 31. decembra 2023 (ďalej len „vyhláška“), a nie z ceny nehnuteľnosti, ktorá bola určená znaleckým posudkom predloženým sťažovateľkou. Vychádzal pritom zo skutočnosti, že v konaní nerozhodoval meritórne, ale uznesením o zastavení konania z dôvodu späťvzatia žaloby a v priebehu konania sa tak nepreskúmavala a nezisťovala reálna hodnota nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom sporu, súd nenariadil znalecké dokazovanie, z čoho vyvodil záver, že v konaní nebola jednoznačne preukázaná hodnota sporu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Proti napadnutému uzneseniu o sťažnosti proti uzneseniu o výške náhrady trov konania podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, že všeobecné súdy pri žalobách o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva vychádzajú pri stanovovaní výšky náhrady trov konania z § 10 ods. 5 vyhlášky, podľa ktorého je v takýchto veciach tarifnou hodnotou cena požadovaného podielu. Vzhľadom na to, že mestský súd takto nepostupoval, došlo napadnutým uznesením k porušeniu princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty. Záver mestského súdu, v zmysle ktorého hodnotu sporu nie je možné vyjadriť v peniazoch a možno ju zistiť len

s nepomernými ťažkosťami, je v hrubom rozpore s § 10 ods. 5 vyhlášky a predloženými listinnými dôkazmi – znaleckým posudkom a kúpnu zmluvou. Mestský súd pri vydaní napadnutého uznesenia postupoval aj v rozpore s § 151 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keď považoval hodnotu nehnuteľnosti, resp. spoluvlastníckeho podielu sťažovateľky za nepreukázanú napriek tomu, že túto protistrana nepoprela. Napadnuté uznesenie predstavuje podľa sťažovateľky taký exces z požiadaviek kladených na spravodlivý proces, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

5. Mestský súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že predseda súdu ako orgán riadenia a správy súdu nemôže preskúmať rozhodnutia súdu, a preto sa ani nemôže vyjadrovať k ich zákonnosti.
6. Zúčastnená osoba, ktorou je Slovenská republika konajúca prostredníctvom Národnej diaľničnej spoločnosti, sa k ústavnej sťažnosti nevyjadrila.
7. Sťažovateľka v rámci repliky uviedla, že trvá na podanej ústavnej sťažnosti v celom rozsahu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože s ohľadom na predmet konania a po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania a s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.
9. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej práva na spravodlivý súdny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru), ako aj jej základného práva vlastníť majetok a práva na jeho ochranu (čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 1 dodatkového protokolu) je založená na jej tvrdení o nezákonnosti napadnutého uznesenia mestského súdu, ktorý v jej veci nesprávnym použitím ustanovení vyhlášky určil základnú sadzbu tarifnej odmeny za poskytnutie právnych služieb v nesprávnej výške.
10. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje svoju zdržanlivosť k otázke náhrady trov konania, keďže má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu rozhodnutia o náhrade trov konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémneho zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04). V zásade možno konštatovať, že i pri preskúmaní rozhodnutí o výške náhrady trov konania v civilnom spore možno vychádzať z toho, že protiústavné sú také rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané

skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu. Rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a narušajúce spravodlivosť konania iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Európsky súd pre ľudské práva *Moreira Ferreira*, bod 85; *Navalnyy a Ofitserov proti Rusku* z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. V posudzovanej veci sťažovateľka namieta, že mestský súd mal pri určení výšky náhrady trov právneho zastúpenia aplikovať § 10 ods. 5 vyhlášky, podľa ktorého vo veciach zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva je tarifnou hodnotou cena požadovaného podielu. Mestský súd v napadnutom rozhodnutí zastáva názor, že je potrebné vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, podľa ktorého sa postupuje vtedy, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami. Tento záver odôvodnil tým, že v konaní nerozhodoval meritórne rozsudkom, ale uznesením o zastavení konania z dôvodu späťvzatia žaloby vzhľadom na stranami sporu uzatvorenú kúpnu zmluvu, a teda v konaní nebola jednoznačne preukázaná a ustálená hodnota sporu, keďže reálna hodnota nehnuteľnosti tvoriaca predmet sporu sa v priebehu konania nepreskúmavala a nezisťovala. Súd na tento účel nenariadil znalecké a ani kontrolné znalecké dokazovanie. Mestský súd, prihliadajúc na okolnosti sporu a späťvzatia žaloby, ako aj princíp spravodlivosti, konštatoval, že hodnotu sporu nie je možné v konaní vyjadriť v peniazoch a možno ju zistiť len s nepomernými ťažkosťami, čo v danom štádiu konania nie je účelné a hospodárne.

12. Z uvedenej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia je už na prvý pohľad zrejmé, že mestským súdom prijatý právny záver odôvodňujúci potrebu aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky obsahuje zjavnú kontradikciu, keď na jednej strane mestský súd tvrdí, že hodnotu sporu nie je možné vyjadriť v peniazoch, no zároveň v jednej a tej istej vete uvádza, že ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami. Tieto podmienky sú už len z logiky veci vzájomne rozporné a aj v hypotéze predmetnej právnej normy sú vyjadrené alternatívne.

13. Dôvod uvedený mestským súdom, v zmysle ktorého vzhľadom na skončenie konania v dôsledku prijatia procesného rozhodnutia nedošlo k jednoznačnému ustáleniu hodnoty sporu, keďže súd na tento účel nenariadil znalecké a ani kontrolné znalecké dokazovanie, neobstojí. Cena sťažovateľkou požadovaného podielu na nehnuteľnosti, ku ktorej zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva sa sťažovateľka domáhala, vyplýva zo znaleckého posudku č. 21/2021 znalca Ing. Michala Škriaba, v ktorom znalec stanovil všeobecnú hodnotu dotknutého pozemku na sumu 71 126,80 eur. Predmetný znalecký posudok bol súdu predložený spolu so žalobou. Zároveň aj zo strany žalovanej bol v konaní predložený znalecký posudok č. 35/2022 znalkyne Ing. Moniky Bilej, v ktorom bola stanovená všeobecná hodnota dotknutého pozemku na sumu 53 816 eur. Tarifnú hodnotu veci teda bolo možné stanoviť z listín predložených sporovými stranami a na uvedenom nič nemení ani skutočnosť, že na tento účel nebolo v konaní vykonané dokazovanie. Mestský súd pri svojom rozhodovaní zjavne opomenul § 264 CSP, v zmysle ktorého ak možno hodnotu nárokov (na náhradu trov konania, pozn.) alebo hodnotu, ktorá má byť základom na výpočet súdneho poplatku, zistiť len s nepomernými ťažkosťami alebo ak ju nemožno zistiť vôbec, určí ju súd podľa svojho odhadu. Rovnako sa postupuje aj vtedy, ak hodnotu podľa odseku 1 síce možno zistiť znaleckým posudkom, avšak náklady na jeho vypracovanie sú v zjavnom

nepomere k predmetu sporu, alebo ak má byť znalecký posudok vykonaný len na účely vyrubenia súdneho poplatku.

14. Nad rámec uvedeného ústavný súd dodáva, že mestský súd mohol pri určení tarifnej hodnoty okrem jej ustálenia na základe vlastnej odôvodnenej úvahy vychádzať z kúpnej ceny, za ktorú sťažovateľka odpredala svoj podiel na predmetnej nehnuteľnosti a ktorá musela byť logicky výsledkom dohody oboch sporových strán. Uvedená skutočnosť je zistiteľná z obsahu súdneho spisu, keďže bola v konečnom dôsledku dôvodom späťvzatia žaloby a následného zastavenia konania. Naznačený postup mestského súdu na účel zistenia tarifnej hodnoty tak rozhodne nemôže byť charakterizovaný ako postup s nepomernými ťažkosťami. Za týchto okolností by bolo proti logike a v rozpore s princípmi spravodlivosti prisvedčiť takej interpretácii, v zmysle ktorej by sa tarifná hodnota, z ktorej sa vypočítava základná sadzba tarifnej odmeny pre advokáta, stanovila z „neurčitku“.

15. Je potrebné sa tiež pristaviť pri argumente mestského súdu, že pri svojom rozhodnutí vychádzal z „okolností sporu a späťvzatia žaloby“, riadiac sa princípom spravodlivosti. V tejto súvislosti ústavný súd poznamenáva, že zohľadnenie uvedených skutočností je relevantné vo fáze rozhodovania o priznaní nároku na náhradu trov konania (postup podľa § 262 ods. 1 CSP v spojení s § 256, resp. § 257 CSP), teda v prvom štádiu rozhodovania o trovách konania (čo sa vo veci sťažovateľky aj udialo, pozn.), no nie vo fáze, ktorej predmetom je už len rozhodovanie o samotnej výške náhrady trov konania (§ 262 ods. 2 CSP).

16. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy. V posudzovanej veci mestský súd v napadnutom uznesení takto nepostupoval. Ustanovenie § 10 ods. 5 vyhlášky je špeciálnou právnou úpravou vo vzťahu k určeniu tarifnej odmeny vo veciach zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva, pričom explicitne stanovuje, že v týchto konaniach je tarifnou hodnotou cena požadovaného podielu. Vzhľadom na celkom jasný text § 10 ods. 5 vyhlášky nie je potom zrejmé, prečo mestský súd aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. V posudzovanej veci právna argumentácia mestského súdu nemá oporu v právnej úprave, právny názor mestského súdu o neoceniteľnosti predmetu sporu je v rozpore so skutkovým stavom prerokovávanej veci, je preto arbitrárny a odôvodnenie napadnutého uznesenia nespĺňa kritéria ústavne súladného odôvodnenia.

17. Ústavný súd vo svojich doterajších rozhodnutiach zreteľne definoval podmienky, pri ktorých existencii má chybná aplikácia podústavného práva všeobecným súdom za následok porušenie základných práv či slobôd jednotlivca. Je to tak vtedy, ak neprípustne postihuje niektoré zo základných práv a slobôd, prípadne opomína možný iný ústavne konformný výklad alebo je výrazom zjavného a neodôvodneného vybočenia zo štandardov výkladu, ktorý je v praxi rešpektovaný, prípadne je v extrémnom rozpore s požiadavkami vecne príliehavého a rozumného usporiadania posudzovaného právneho vzťahu či v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti (I. ÚS 263/2016).

18. Namietaný záver mestského súdu o určení odmeny za jeden úkon právnej služby pevnou sadzbou namiesto jej určenia z hodnoty požadovaného podielu na nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom sporu, je výsledkom zjavne nesprávnej aplikácie noriem vyhlášky, keď mestský súd pri priznávaní náhrady trov konania nemohol vychádzať z tarifnej odmeny ustanovenej v § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, ale bol povinný na vec aplikovať § 10 ods. 5 vyhlášky. Na základe

uvedeného preto ústavný súd dospel k záveru, že mestský súd otázku základnej sadzby tarifnej odmeny pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľky posúdil nielen nesprávne, ale aj ústavne nesúladne, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

19. Keďže nepriznanie náhrady trov konania v správnej výške sa negatívne prejavilo v majetkovej sfére sťažovateľky, dospel ústavný súd k záveru, že napadnutým uznesením došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

20. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie vecí mestskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Mestský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

21. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 530,86 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

22. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je vo výške 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 12,52 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Trovy právneho zastúpenia, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvyšujú o 20 %. Výsledná suma, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľke ako náhradu trov právneho zastúpenia, predstavuje sumu 530,86 eur.

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu